

NEF'İNİN TUHFETÜ'L-UŞŞAK ADLI FARŞÇA KASİDESİ

PROF. DR. MEHMET KANAR *

Öz

Hiciv ve kasideleriyle ünlü divan şairi Nefî, XVII. yüzyılın önde gelen şairlerindedir. 980/1572 yılında Erzurum'un Hasankale kasabasında dünyaya gelmiş, orada bir müddet öğrenim gördükten sonra İstanbul'a gitmiş, Dördüncü Murad'ın teveccühünü kazanmış ve bazı önemli görevlerde bulunmuştur. Yakın dostları dâhil insanları rencide edecek derecede sövgüye varan hicivler yazmaktan geri durmayan şairin hırçın kişiliği ve davranışları, özellikle sınır tanımayan yergileri gözden düşmesine ve devlet adamlarının hedefi durumuna gelmesine yol açmıştır.

1044/1635 yılında çok etkili hicivleri yüzünden boğdurulmuş ve cesedi denize atılmıştır. Nefî'nin şiir kudreti çok yüksektir. Farsça şiirlerinde oldukça güçlüdür. Bu dildeki manzumelerini ayrı bir divan halinde toplamıştır. "Tuhfetü'l-uşşak" kasidesi bir İran edebiyatının birçok büyük simaları tarafından aynı vezin ve kafiye ile ayrı ayrı özgün isimleriyle yazılmış manzumeler serisindedir. Farsça divanında bulunan bu kasidesi Fuzûlî'nin "Enîsü'l-kalb" adlı eserine nazîredir.

Anahtar Kelimeler: Divan Edebiyatı, Fars Edebiyatı, Nefî, Kaside.

ABSTRACT

"Nefî" was one of the famous satire and qasida poets in XVII. He was born 980/1572 In Hasankale in the town of Erzurum. After studying there for a while he went to Istanbul, He won the fourth Murad's favor

---

* PROF. DR. MEHMET KANAR, TC Yeditepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi, (İstanbul Üniversitesi Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi), email: mehmet.kanar@yeditepe.edu.tr; profkanar@gmail.com

and has take some important tasks. His satire hurt evry body including close friends and led to be the target of statesmen.

Because of the effective satire, strangled and his corpse was thrown into the sea In the 1044/1635 year. He was very strong in persian poetry. The poem of this language is collected as "Diwan". Qasida of "Tuhfet Al Oshshag" written by many famous Iranian names with the same meter and unique names. His Persian qasida colled in Fuzuli's "Enis Al Galb".

Keywords: Diwan Litrature, Persian literature, Nefi, Persian Qasida

چکیده

"نفعی" از شاعران شناخته شده قرن ۱۷ می باشد که با قصیده و هجو هایش مشهور شده است. در سال ۹۸۰/۱۵۷۲ در منطقه حسن قلعه از توابع ارزروم متولد و بعد از تحصیلات مقدماتی در ارزروم راهی استانبول شده و توجه "مراد چهارم" را بخود جلب نموده است و بعضی از مسولیت های مهم را در اختیار گرفته است. اشعار هجو وی که گاهی تا سرحد فحش بوده و حتی گاهی دوستان نزدیک خود را نیز رنجیده می ساخته وی را مورد هدف دولتمردان وقت قرار داده است.

در سال ۱۰۴۴/۱۶۳۵ به دلیل اشعار هجو تاثیرگذارش از طرف دشمنانش خفه و جسد وی به دریا انداخته شده است. "نفعی" در سرودن اشعار فارسی نیز بسیار متبحر بوده و منظومه های شعر فارسی خود را بصورت یک دیوان جمع آوری کرده است. قصیده "تحفة العشاق" وی از توسط بسیاری از مشاهیر شناخته شده ادبیات ایران با همان وزن و قافیه و با اسم های مختلف نوشته شده است. این قصیده که در دیوان فارسی وی موجود می باشد، در مجموعه "انیس القلب" فضولی بصورت ناظر ارائه شده است.

کلید واژه: ادبیات دیوانی، ادبیات فارسی، نفعی، قصیده فارسی

TUHFETU'L-UŞŞÂK

Vezin: Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün

دلم سرمست جام عشق و عقل کل زباندانش

نگوید نشنود هر دو جز از توحیدِ یزدانش

Dilem sermest-i câm-i 'aşk u 'akl-i kul zebândâneş
Negûyed neşneved her do coz ez tovhîd-i yezdâneş

*Aşk kadehinin sarhoşu gönlüm; aklıkül onun dilinden anlar
Her ikisi Allah'ın tevhidi hariç, ne söz söyler ne dinler*

چه توحید؟ آشنا حرفی ز خلوتگاهِ غیبِ الغیب

چه دل؟ رسوا ندیم بزمگاهِ خاصِ سلطانش

Çi tovhîd? Âşinâ harfî zi hâlvatgâh-i gaybu'l-gayb
Çi dil? Rusvâ nedîm-i bezmgâh-i hâs-i sultâneş

*Nasıl tevhid? Aşina bir söz gayblar gaybının halvet yerinden
Nasıl gönül? Rüsva bir nedim, sultanın has meclisinden*

چه دل؟ گستاخِ بزمِ عشقِ کز تحریکِ یزدانی

کند شوخی و رندی از هجومِ فیضِ پنهانش

Çi dil? Gustâh-i bezm-i 'aşk kez tahrîk-i yezdânî
Koned şûhî yu rindî ez hucûm-i feyz-i pinhâneş

*Nasıl gönül? Aşk meclisinin küstahı, ilahî tahrikle
Şuhluk, rintlik eder gizli feyzin hücumu ile*

چه دل که غمزهء حاضر جوابِ شاهدِ غیبی

که خونِ فتنه می بارد ز ابرِ تیغِ عریانیش

Çi dil ki gamze-yi hâzircevâb-i şâhid-i gaybî
Ki hûn-i fitne mîbâred zi ebr-i tîg-i 'uryâneş

Nasıl gönül? Gayb güzelinin hazırcevap bakışı

Yalın kılıç bulutundan yağdırır fitne kanını

چه دل آن کهنه استادِ معلمخانهء معنی
که یک طفلست عقل کل ز طفلانِ سبقخوانش

Çi dil an kohne ostâd-i mu'allimhâne-yi ma'nî
Ki yek tiflest 'akl-i kul zi tiftân-i sebekhâneş

*Nasıl gönül? Mânâ okulunun eski hocası
Aklıkül onda okuyan çocuklardan biri*

عجب نبود گر استادی کند بر عقل و اندیشه
دلی کو مایه می گیرد مدام از سرّ سبحانش

'Aceb nebved ger ostâdî koned ber 'akl u endîşe
Dilî kû mâye mîgîred mudâm ez sirr-i subhâneş

*Şaşılmaz hocalık ederse akıl ile düşünceye
Bir gönül sürekli Sübhan'ın sırrıyla beslenirse*

خصوصاً آن دل دانا که در احوالِ وجدانی
شود جاسوسِ غیبِ اندیشهء خاطر پریشانش

Husûsâ an dil-i dâna ki der ehvâl-i vicdânî
Şeved câsûs-i gayb endîşe-yi hâtir perîşâneş

*Özellikle o bilgili gönül vicdan hallerinde
Gaybı araştırır durur perişan olmuş gönlünde*

دل من نیست تنها هر دلی کو قابلِ عشقست
چنین است و چنین احوالِ مشکل گردد آسانش

Dil-i men nîst tenhâ, her dilî kû kâbil-i 'aşkest
Çonîn est u çonin ehvâl-i moşkil gerded âsâneş
Yalnız benim gönlüm değil; hangi gönül uygunsu aşka
Böyledir bu; böyle güç haller kolaylaştır ona

دلست و عشق و حسنِ بی زوال و حسرتِ دائم
که حسرتِ مایهء عشقست و وصلتِ عینِ نقصانش
Dilest u 'aşk u husn-i bîzevâl u hasret-i dâim
Ki hasret mâye-yi 'aşkest u vuslat 'eyn-i noksâneş
Gönül, aşk, bitmez güzellik, sürekli hasrettir
Hasret aşkın mayasıysa, vuslat noksanın kendisidir

نه رند است آنکه با سودای حسن از جا بر خیزد
بیابد یوسفستانی اگر در چاهِ کنعانش
Ne rind est an ki bâ sovdâ-yi husn ez câ ber hîzed
Beyâbed Yûsufistânî eger der çâh-i Ken'âneş
Rint değildir güzellik sevdasıyla kalksa yerinden biri
Bulsa da Ken'an kuyusunda Yusufklar toprağını

چرا با حسنِ مغرور آشنایی میکند آن رند
که باشد کنج زندانخانهء دل یوسفستانش
Çerâ bâ husn-i magrûr âşinâyî mîkoned an rind
Ki bâşed konc-i zindânâne-yi dil Yûsufistâneş
O rint neden aşinalık etsin mağrur güzellikle
Gönül zindanının köşesi rintlerle dolmuşsa?

دلم در عالمِ عشقِ آن حکیمِ دوربین آمد
ندارد آرزوی ذوقِ وصل از بیمِ حرمانش

Dilem der 'âlem-i 'aşk an hekîm-i dûrbîn âmed
Nedâred ârizû-yi zovk-i vasl ez bîm-i hirmâneş

*İleri görüşlü bilge oldu gönlüm aşk âleminde
Vuslat zevkini arzu etmez mahrumluk korkusuyla*

مغنی دم مزن، ساقی مرا ساغر مده دیگر
که من بیتاب و دلبر نیمخواب و دیده حیرانش

Mugannî! Dem mezen; sâkî! Merâ sâger medih dîger
Ki men bitâb u dilber nîmḥâb u dîde heyrâneş

*Okuma şarkıcı! Artık kadeh verme saki bana
Ben halsizim; sevgili uykulu; gözlerim hayran ona.*

اگر ساغر دهی ساقی ز صهبای محبت ده
که مخمورم ز کیفِ پر خمارِ زهرِ هجرانش

Eger sâgar dihî sâkî zi sahbâ-yi mahabbet dih
Ki maḥmûrem zi keyf-i por ḥumâr-i zehr-i hicrâneş

*Kadeh vereceksen, muhabbet şarabını ver saki
Mahmurum ayrılığın mahmurlaştırıcı keyfiyle*

اگر دم می زنی مطرب بخوان این مطلع و تن زن
مرا بگذار تا خوانم غزل را تا بیپایانش

Eger dem mîzenî mutrib beḥân in matla' u ten zen
Merâ bugzâr tâ ḥânem gazel râ tâ be pâyâneş

*Mutrip! Okuyacaksan, oku bu matla; sus sonra
Bırak beni; okuyayım gazeli baştan sona*

چه گویم در شکنجِ زلفِ او حالِ اسیرانش
مبادا فتنهء مسکینِ اسیرِ بند و زندانش

Çi gûyem der şikenc-i zulf-i û hâl-i esîrâneş
Mebâdâ fitne-yi miskîn esîr-i bend u zindâneş

*Nasıl anlatayım zülüflerinin kıvrımındaki esirlerinin halini?
Miskin fitne bile olmasın onun zindanının esiri!*

چه دلها در خمِ هر مویِ زلفِ او گرفتارست
که صد فتنه بیاموزد ز هر یک چشمِ فتانش

Çi dilhâ der ħam-i her mûy-i zulf-i û giriftârest
Ki sed fitne biyâmûzed zi her yek çeşm-i fettâneş

*Ne gönüller tutulmadı ki her tel saçının kıvrımına!
Her fettan gözünden onun öğrenir yüz fitne*

فتد گر یک دلِ پر تاب و سوزان از سرِ گیسو
شود چون ماهِ نخشب در ته چاهِ زرخدانش

Foted ger yek dil-i por tâb u sûzân ez ser-i gîsû
Şeved çon mâh-i naşşeb der tih-i çâh-i zenehdâneş

*Kıvranıp yanan bir gönül saçının ucundan düşecek olsa
Naşşeb Ay'ı gibi görünür çenesinin çukurunda*

بدل های فروزان عقدِ گوهر میشود هر مو

فتد بر گردن و بر سینہء چون ماہِ تابانش

Be dilhâ-yi furûzân akd-i govher mîşevêd her mûr

Foted ber gerden u ber sîne-yi çon mâh-i tâbâneş

İnci dizisi olur her tel saçı parlayan gönüllerle

Düşer onun Ay gibi parlak boynuna, göğsüne

شود گویا گسسته عقدِ پروینِ فلکِ شانه

گره گر واگشاید از خمِ هر موی پیچانش

Şevêd gûyâ goseste 'akd-i pervîn-i felek şâne

Girih ger vâ goşâyed ez ham-i her mûy-i pîçâneş

Felekteki Ülker dizisi dağılır adeta

Kırık saçlarının ucundaki düğümü açarsa

غزل پردازیم کشت اهلِ دل را لیک معذورم

نماند گر یک اهلِ دل، بماند دل بجانانش

Gazelperdâziyem koşt ehl-i dil râ lîk ma'zûrem

Nemâned ger yek ehl-i dil, bemâned dil be cânâneş

Gazelciliğim öldürdü gönül ehlini; mazurum ama

Bir gönül ehli kalmasa da, kalır gönül cananında

مرا جانان ببايد، نه دل و جان ، عاشقم عاشق

نه دل دانم نه اهلِ دل ز خيلِ مستمندانش

Merâ cânân bebâyed, ne dil u cân, 'âşîkem, âşîk

Ne dil dânem, ne ehl-i dil zi heyl-i mustmendâneş

Canan gerek bana; ne gönül, ne can; âşîğim ben, âşîğim

Ona muhtaçlardan ne gönül, ne gönül ehli bilirim

که بیتابانه میگویم شکایتگونهء پنهان

ز بیدادِ نگاهِ فتنه ریزِ غمزه جنباش

Ki bîtâbâne mîgûyem şikâyetgûne-yi pinhân

Zi bîdâd-i nigâh-i fitnerîz-i gamzeconbâneş

Halsizce söylerim zira şikâyet eder gibi gizli gizli

Oynak bakışlarının fitne salan zulümlerini

فغان از دستِ شوخی کز هجومِ نازِ پی در پی

تلف شد مهربانیء نگاهِ ناوک افشانش

Figân ez dest-i şûhî kez hucûm-i nâz-i peyderpey

Telef şod mihrîbânî-yi nigâh-i nâvekefşâneş

Elaman o şuhun elinden! Art arda naz hücumuyla

Ok atan bakışlarının muhabbeti gitti boşa

نگه در ناوک افشانی و دل حیرانِ نظاره

ز حیرانی نیامد ذوقهای زخمِ پیکانش

Nigeh der nâvekefşânî yu dil heyrân-i nezzâre

Zi heyrânî neyâmed zovkhâ-yi zaḥm-i peykâneş

Bakışlar ok atar, gönlüm hayran seyreder onu

Hayranlıktan alamadım oklarının yara zevkini

ز بیمِ غمزه مضمونِ سخن در لبِ گره بندد

دلم حرفی زند گر با لسانِ حالِ مژگانش

Zi bîm-i gamze mazmûn-i sohen der leb girih bended
Dilem harfî zened ger bâ lisân-i hâl-i mujgâneş
Kirpiklerinin hal diliyle bir şey söylese gönlüm
Gamzesinin korkusuyla dudaklarımda düğümlenir sözüm

کسی داند زبانِ شکوه ام کز بیخودی گردد
لسانِ حالِ دلِ آه و دهنِ چاکِ گریبانش

Kesî dâned zebân-i şikve'em kez bîhodî gerded
Lisân-i hâl-i dil âh u dehen çâk-i girîbâneş
Şikâyet dilimi anlayan kişi, kaybederse kendini
"Ah" olur gönül halinin dili; "ağz" olur yakasının yırtığı

ندیدم جز محبتِ مهربانتر یارِ غمخواری
برای دردِ دلِ گفتنِ گرفتم سخت دامنش

Nedîdem coz mahabbet mihribânter yâr-i gamhârî
Berâyî derd-i dil goften giriftem saht dâmâneş
Görmedim muhabbetten müşfik dert ortağı
Gönül derdini söylemek için yapıştım eteğine sımsıkı

که گر حسنسست و گر عشق، از محبتِ نیست مستغنی
محبتِ کامرانی میکند بر این و بر آنش

Ki ger husn est u ger 'aşk, ez mahabbet nîst mustagnî
Mahabbet kâmurânî mîkoned ber in u ber âneş
Hüsn ile Aşk muhabbetten değildir müstağni
Muhabbet hem buna, hem ona geçirir hükmünü

پیامی گیرد و آرد محبت از لبِ غمزه
که لطفِ حسنِ تعبیرش نه دل داند نه جانانش

Peyâmî gîred u âred mahabbet ez leb-i gamze
Ki lutf-i husn-i ta'bîreş ne dil dâned, ne cânâneş
*Muhabbet, gamzenin dudağından bir mesaj alır getirir
Güzel ifadesindeki lutfu ne gönül, ne cananı bilir*

محبت بو الهوس را آفت و ذوقیست عاشق را
که صد عالم متاعِ جان سپردن نیست تاوانش

Mahabbet bulheves râ âfet u zovkîst âşık râ
Ki sed 'âlem metâ'-i cân siporden nîst tâvâneş
*Muhabbet şıpservedinin belası, âşığım zevkidir
Yüz âlem can metayı vermek ona bedel değildir*

محبت آن قوی دردست کز توفیقِ پنهانی
قضا گم کرد ناگه حقهء داروی درمانش

Mahabbet an kavî derdest kez tovfik-i pinhânî
Kazâ gom kerd nâgeh hokke-yi dârû-yi dermâneş
*Muhabbet o şiddetli derttir; gizli tevfik ile
Kaza kaybetti derman olacak ilacın kutusunu birdenbire*

محبت را ز من پرس ار بلای دلستان خواهی
وگر نه تن زن و بگذار دل را با غمِ جانش

Mahabbet râ zi men pors er belâ-yi dilsitân hâhî
Vegerne ten zen u bugzâr dil râ bâ gam-i cânesh

*Muhabbeti bana sor, istiyorsan sevgilinin belasını
Yoksa sus; canının gamıyla bırak gönlü*

محبت برقی شمشیرِ تغافل نیست از شوخی
کشد خوبان و ز استغنا کند غمزه پشیمانیش

*Mahabbet berk-i şemşîr-i tegâful nîst ez şûhî
Keşed hûbân u z'istignâ, koned gamze peşîmâneş
Muhabbet tegafûl kılıcındaki parıltı değil; şaka mı?
Çeker güzeller gamze kılıcını; istiğnayla pişman eder onu*

محبت یک چراغِ خانمانسوزِ دل و جان است
که مهرست از یکی پروانه های شعله ریزانش

*Mahabbet yek çerâg-i hânûmânsûz-i dil u cân est
Ki mihr est ez yekî pervânehâ-yi şu'lerîzâneş
Muhabbet bir çıradır; yakar gönül, can ocağımı
Güneştir onun alev saçan pervanelerinden biri*

محبت طرحِ گلشن میکند گر در دل دریا
شود نسرِ فلک بریان ز آهِ عندلیبانیش

*Mahabbet tarh-i gulşen mîkoned ger der dil-i deryâ
Şeved nesr-i felek biryân zi âh-i 'andelîbâneş
Muhabbet gül bahçesi düzenlese deniz ortasında
Bülbüllerinin âhından kebap olur gökteki akbaba*

محبت گر زمینِ کربلا را شبنمی ریزد

دل پر داغ می رویاند از خاکِ شهیدانش

Mahabbet ger zemîn-i Kerbelâ râ şebnemî rîzed

Dil-i por dâg mîrûyâned ez hâk-i şehîdâneş

Muhabbet dökerse Kerbelâ toprağına şebnemi

Şehitlerinin toprağından bitirir dağlanmış gönülleri

محبت یک بهشت دوزخ آمیزست در سینه

که از دودِ فتیلِ داغ گردد سنبلستانش

Mahabbet yek bihişt-i dûzeḥâmîzest der sîne

Ki ez dûd-i fetîl-i dâg gerded sunbulistâneş

Muhabbet bir cennettir, karışmış cehennemle göğüste

Kurulur onun sümbül bahçesi kızgın fitil dumanıyla

بهارِ عالمِ دل را بنازم کز هوای او

شود یک گلستانِ آتشکده، دود ابرِ بارانش

Behâr-i 'âlem-i dil râ benâzem kez hevâ-yi û

Şevd yek gulsitân âteşkede; dûd ebr-i bârâneş

Gönül âleminin baharıyla övünürüm; onun havasıyla

Ateşkede olur bir gülistan; dumanı döner yağmur bulutuna

دلّم با آهِ سرد و فکرِ گوناگون عجب باغیست

که باشد جلوه گر دائمِ بهارِ اندر زمستانش

Dilem bâ âh-i serd u fikr-i gûnâgûn 'aceb bâgîst

Ki bâşed cilveger dâim behâr ender zemistâneş

Acayip bahçedir gönlüm soğuk âhı, türlü fikriyle

Görünür her daim bahar onun kış mevsiminde

مرا در دل هوای عشق و در سر اینچنین سودا
ز جنت دم زند واعظ، زهی ادراک و اذعانش

Merâ der dil hevâ-yi 'aşk u der ser inçonin sovdâ
Zi cennet dem zened vâ'iz; zihî idrâk u iz'âneş!

*Gönlümde aşk havası var; başımda böyle sevdâ
Vaiz Cennetten söz eder; bak şunun idrakine, iz'anına!*

چه حظ دارد ز جنت آنکه یکسان بنگرد دائم
بموج سلسبیل و چینِ پیشانیء رضوانش

Çi haz dâred zi cennet anki yeksân bingered dâim
Be movc-i selsebîl u çîn-i pîşânî-yi rizvâneş
Cennetten ne haz alır o kişi? Daima görür aynı
Selsebilin dalgasıyla Rıdvan'ın alın kırışığını

ندارم آرزوی باغِ جنت ز آنکه عاشق را
چه دوزخ شود فردوسِ اعلا ز آهِ سوزانش

Nedârem ârizû-yi bâg-i cennet zanki âşık râ
Çeh-i dûzeğ şevéd firdovs-i e'lâ z'âh-i sûzâneş

*Arzu etmem Cennet bahçesini; âşığa zira
Cehennem kuyusu kesilir Firdevs-i A'lâ yakıcı âhıyla*

چه می خواهیم ز جنت هر چه می خواهیم، ز دل خواهیم
که صد گنجینه پنهانست در هر کنج ویرانش

Çi mîhâhem zi cennet; her çi mîhâhem, zi dil hâhem
Ki sed gencîne pinhânest der her konc-i vîrâneş
Ne isteyim Cennetten? Ne istesem, isterim gönlümden
Yüz hazine gizlidir onun viran köşelerinde

یکی گنجینهء او نقدِ اسرارِ خداوندست
که نگشوده ز حیرانی دلم مُهرِ سلیمانیش

Yekî gencîne-yi û nakd-i esrâr-i hûdâvendest
Ki negşûde zi heyrânî dilem mohr-i suleymâneş
Bunun bir hazinesinde Tanrı sırlarının nakdi var
Şaşkınlığından açmadı gönlüm onun Süleyman mühürünü

گهر چینم ز بحرِ وحدت اما نی بغواصی
که حبسِ دمِ کنم از بهرِ مرواریدِ غلطانیش

Goher çînem zi bahr-i vahdet emmâ nî be gavvâsî
Ki habs-i dem konem ez behr-i morvârîd-i galtâneş
Vahdet denizinden toplarım incileri; değil dalgıçlıkla
Nefesimi tutmam hiç yuvarlak inci uğruna

نهنگِ خامه ام دم می کشد گر در لبِ دریا
شود فوارهء گوهرفشان گردابِ عمّانیش

Neheng-i hâme'em dem mîkeşed ger der leb-i deryâ
Şevêd fevvâre-yi govherfişân girdâb-i 'ummâneş
Kalemimin timsahı bir nefes çekse deniz kenarında
Ummanın girdabı olur inciler saçan fıskiye

دلم گنجست و کلکم اژدر گوهر نثارِ او
زهی اژدر که پنهان در زبان گنج فراوانش

Dilem gencest u kilkem ejder-i govhernisâr-i û
Zihû ejder ki pinhân der zebân genc-i ferâvâneş

*Gönlüm bir hazine, kalemim inci saçan ejderha
Ne ejderha ama! Dilinde nice hazineler saklı*

نه کلکست او نه اژدر نه عصای موسیم در کف
بمن بسپرده حق مفتاحِ فیضِ پنهانش

Ne kilkest û, ne ejder, ne 'esâ-yi Mûsiyem der kef
Bemen besporde Hak miftâh-i genc-i feyz-i pinhâneş

*Ne kalem, ne ejderhâ, ne elimde Musa'nın asâsı
Hak bana teslim etti gizli feyiz hazinesinin anahtarını*

نگردد خامه ام در کین ستانیء فلک عاجز
نه از شمشیرِ بهرام و نه از کوپالِ کیوانش

Negerded hâme'em der kînsitânî-yi felek 'âciz
Ne ez şemşîr-i Behrâm u ne ez kûpâl-i Keyvâneş

*Öç almakta âciz kalmaz kalemim Felekten
Ne Behram'ın kılıcından, ne Keyvan'ın gürzünden*

بشمشیرِ زبان صاحبِ قرانِ مجلسِ آرایم
نه چون خورشید محتاجم بچرخ از بهرِ میدانش

Be şemşîr-i zebân sâhibkırân-i meclisârâyem
Ne çon hõrşîd muhtâcem be çerh ez behr-i meydâneş

*Dil kılıcıyla meclis donatan bir padişahım
Güneş gibi meydan uğruna feleğe muhtaç değilim*

خرد داند بحمدالله نداند گر فلک قدرم
که من ماندم همان تنها ز افرادِ شریکانش

Hiired dâned bihamdillâh, nedâned ger felek kadrem
Ki men mândem heman tenhâ zi efrâd-i şerîkâneş

*Felek bilmezse değerimi, akıl bilir; şükür Allah'a
Ortaklarından kala kala bir ben kaldım zira*

نه دل بود و نه اندیشه که از دیوانِ یزدانی
براتِ شاعری دادند و این می بود عنوانش

Ne dil bûd u ne endîşe ki ez dîvân-i yezdânî
Berât-i şâirî dâdend u in mî bûd 'unvâneş

*Ne gönüldü ne düşünce; ilahî divandan
Verdiler şairlik beratını; buydu başlığı onun*

سخن پردازِ کونین، آشنای پردهء وحدت
شهنشاهِ سریرِ معرفت با حکمِ یزدانش

Sohenperdâz-i kovneyn, âşinâ-yi perde-yi vahdet
Şehenşâh-i serîr-i ma'rifet bâ hukm-i yezdâneş

*İki dünyanın şairi, vahdet perdesinin aşinası
Tanrı'nın hükmüyle, marifet tahtının şehinşahu*

خروشان قلمِ اندیشهء توحیدِ ربّانی

که می ریزد ز کلکش دُر چو قطرهء ابر نیسانش

Ḥurûşân kulzum-i endîşe-yi tovhîd-i rabbânî
Ki mîrîzed zi kilkeş dur ço katrey z'ebr-i nîsâneş

*Rabbânî tevhid düşüncesinin denizi kabarır
Nisan bulutu damlası gibi kaleminden inci saçılır*

ندیم لاؤبالی نفعیء معجز بیان کو را
برای بذلهء معنی خدا کرده است ترخانیش

Nedîm-i lâubâlî Nef'î-yi mu'cizbeyân k'û râ
Berâyî bezle-yi ma'nî Ḥodâ kerdest terḥâneş

*Laubali nedim, mucize sözlü Nef'î
Mânâlar saçmak için Allah onu tarhan etti*

لطیفه گوی قدسی کز برای نعت پیغمبر
خدا بگزید و تعیین کرد از جمله ندیمانیش

Latîfegûy-i kudsî k'ez berâyî na't-i Peygamber
Ḥodâ bugzîd u ta'yîn kerd ez comle nedîmâneş

*Kutsal ince sözler söyler; naat için Peygamber'e
Tanrı hepsinin içinden seçip tayin etti nedimliğe*

قدیمی نعت گوی خاص پیغمبر که در عالم
پس از سال هزار آید ز بیم رشکِ حسانش

Kadîmî na'tgûy-i ḥâs-i Peygamber ki der 'âlem
Pes ez sâl-i hezâr âyed zi bîmi reşk-i Hassâneş

Peygamber'in eski, has naatçısıdır; dünyaya

Bin yıl sonra geldi, Hassan kıskanır korkusuyla

ثناگوی رسول اللهم از الهامِ لاهوتی
تعجب گر باشد کلامم مغزِ قرآنش

Senâgûy-i Resûlullâhem ez ilhâm-i lâhutî
Te'accub nîst ger bâşed kelâmem magz-i Kur'âneş

*Resûlullah'ı överim lâhutî bir ilhamla
Şaşılmaz, sözlerim Kur'an'ın özü olursa*

خداوندِ رُسلِ مالکِ رقابِ اولیایِ کُلِّ
که هر یک گشته اند از جان و دل ممنونِ احسانش

Ĥodâvend-i rusul mâlik-i rikâb-i ovliyâ-yi kul
Ki her yek geşte'end ez cân u dil memnûn-i ihsâneş

*Resullerin efendisi, bütün velilerin maliki
Onun ihsanıyla can u gönülden memnun oldu her biri*

یگانه مسند آرای سریرِ لی مع اللهم
که شاهنشاهِ اورنگِ ولایت گشت دربانش

Yegâne mesnedârâ-yi serîr-i "lî ma'allâhî"
Ki şâhenşâh-i ovreng-i velâyet geşt derbâneş

*"Lî ma'allâh" tahtını donatan tek kişi
Velayet tahtının şehinşahıdır kapıcısı*

چه دربان و چه شه جایی که یکتائی نمی گنجد
ز بی رنگیء پی در پی تجلیء پر الوانش

Çi derbân u çi şeh câyî ki yektâ'î nemîgonced
Zî bârenğî-yi peyderpey tecellî-yi por elvâneş
*Nasıl kapıcı, nasıl padişahdır! Birliğin sığmadığı yerde
Sürekli renksizlikten çok renklilik tecelli etmekte*

شهنشاهِ سرافراز و سریرافروزِ او ادنی
که ظلّ او نیفتد بر زمین از رفعتِ شانیش

Şehenşâh-i serefrâz u serîrefrûz-i ev ednâ
Ki zill-i û neyofted ber zemîn ez rif'at-i şâneş
*Başı yüce şahlar şahı, "ev ednâ" tahtını aydınlatan
Yere düşmez gölgesi şanının yüceliğinden*

جنابِ احمدِ مرسل که بر عرش افکند سایه
زمین کعبه با تشریفِ ذاتِ قبله گردانیش

Cenâb-i Ahmed-i Mursel ki ber 'arş efkened sâye
Zemîn-i Ka'be bâ teşrîf-i zât-i kiblegerdâneş
*Elçi Ahmet'in kibleyi döndüren zatının teşrifine
Kâbe'nin zemini gölge salar arş üstüne*

شه چابک سوارِ رخسِ گردون سیرِ عنقاپر
که جبریلست پیکِ غاشیه بر دوشِ پرانش

Şeh-i çâbuksevâr-i Rağş-i gerdûnseyr-i 'ankâper
Ki Cibrîlest peyk-i gâşiye ber dûş-i perrâneş
*Felek seyirli, Anka kanatlı Rağş'ın usta binici şahıdır
Cebrail, omuzu eyer örtülü, uçan ulağıdır*

جهان آرای وحدت ، پادشاهِ صورت و معنی
که در معنی و در صورت خدا نمود یکسانش

Cihânârâ-yi vahdet, pâdişâh-i sûret u ma'nî
Ki der ma'nî yu der sûret Hûdâ nenmûd yeksâneş
Vahdet dünyasını süsleyen, suretin, mânânın padişahı
Mânâda, surette Allah yaratmadı bir benzerini

تعالی الله سلیمانیء معنی اینچنین باید
که باشد تا بمحشر انس و جن در زیر فرمانش

Teâlallah suleymânî-yi ma'nî inçonin bâyed
Ki bâşed tâ be mahşer ins u cin der zîr-i fermâneş
Allah yüceltsin. Mânâ Süleymanlığı böyle olmalı
İns ü cin mahşere dek emri altında bulunmalı

تعالی الله خداوندیء صورت همچنین زبید
که هر کو بندهء او شد ، سلامت برد ایمانش

Teâlallah hûdâvendî-yi sûret hemçonin zîbed
Ki her kû bende-yi û şod, selâmet bord îmâneş
Allah yüceltsin; suretteki efendiliğe de bu yakışır
Kim ona kul olursa, imanını kurtarır

ز چرخ از بر خلافِ شرع او حکمی شود صادر
لگدکوبِ قضا گردد سر بی مغز و سامانش

Zi çerh er ber hilâf-i şer'-i û hokmî şeved sâdir
Legedkûb-i kazâ gerded ser-i bîmagz u sâmâneş

*Felekten bir hüküm çıkarsa onun şeriatına aykırı
Kaza eziverir onun beyinsiz, yaramaz başını*

دل او مالکِ دریای اسراریست کاندرو
خرد کشتیء نوحست و معانی موج طوفانش

Dil-i û mâlik-i deryâ-yi esrârîst k'ender vey
Hîred keşî-yi Nûhest u me'ânî movc-i tûfâneş

*Sırlar denizine sahiptir gönlü; onda zira
Akıl Nuh'un gemisi; mânâlar Tufan dalgası ona*

چنان پُر شد دلم از فکرِ نعتِ فیضِ بخشِ او
که بیرون می تراود فیضم از افلاک و ارکانش

Çonan por şod dilem ez fikr-i na't-i feyzbahş-i û
Ki bîrûn mîterâved feyzem ez eflâk u erkâneş

*Feyiz veren naatı düşüncesiyle nasıl da doldu gönlüm
Feleklerden, erkânından dışarı sızıyor feyzim*

نگنجم در دو کون از کار و بارِ فیضِ یزدانی
مگر پا در کشم از شهرِ دارالملکِ امکانش

Negoncem der do kovn ez kârubâr-i feyz-i yezdânî
Meger pâ der keşem ez şehr-i dârumulk-i imkâneş

*İlahî feyzin getirdikleriyle sığmam iki dünyaya
Onun varlık mülkü şehrinden çekilsem, o başka*

هنوز اندر عدم بودم که بفرستادم از همت

زکاتِ فیضِ معنی را بخاقانی و خاقانش

Henûz ender 'adem bûdem ki befristâdem ez himmet

Zekât-i feyz-i ma'nî râ be Hâkânî yu hâkâneş

Henüz yokluk âlemindeyken gönderdim himmetimle

Mânâlar feyzinin zekâtını Hakani'ye, hakanına

بخسرو دادم اسبابِ جهانگیریء معنی را

که دلتنگ آمدم از خواهشِ بیحدّ و پایانش

Be hoşrov dâdem esbâb-i cihângîrî-yi ma'nî râ

Ki dilteng âmedem ez hâhiş-i bîhadd u pâyâneş

Mânâ şahlığının sebeplerini Hosrev'e verdim

Onun bitmek bilmez taleplerinden sıkıldım

مریدِ شیخِ عطارم ، غبارِ پای مولانا

که بنشستم چو مشکِ بیخته بر روی دکانش

Murîd-i Şeyh 'Attârem, gubâr-i pâ-yi Mevlânâ

Ki binşestem ço mişk-i bîhte ber rû-yi dukkâneş

Şeyh Attar'ın müridiyim, Mevlâna'nın ayağının tozu

Oturdum dükkânının önüne elenmiş misk gibi

سنائی را نمی افتد سر و کارم درین پیشه

او حکمت سنج و من ساحر؛ نه از خیلِ حریفانش

Senâî râ nemî ofted ser u kârem derin pîşe

Û hikmetsenc u men sâhir; ne ez heyl-i herîfâneş

Senâî'yle olmaz bir işim benim bu meslekte

Hikmet bilir o, ben sihirbazım; olmam meslektaş ona

بجامی هم ندارم نسبت اندر نکته پردازی
که او ملا و من شاعر، نه همدرسی دبستانش

Be Câmî hem nedârem nisbet ender nukteperdâzî
Ki û mollâ vu men şâir; ne hemders-i debistâneş

*İnce sözler etmekte Câmî'ye yok bir nispetim
O molla, ben şairim; okul arkadaşı değilim*

باخلاص آورم از دل بلب نام نظامی را
که او شیخ و من از رندان، نه از امثال و اقرانش

Be ihlâs âverem ez dil be leb nâm-i Nizâmî râ
Ki û şeyh u men ez rindân, ne ez emsâl u akrâneş

*Nizamî'nin adını ihlâsla, gönülden dile getiririm
O şeyh, ben ise rindim; onun emsali değilim*

حریفم نیست فردوسی، چه گویم کو ز پُرگویی
جهان بگرفته وز افسانه خالی کرد انبانش

Herîfem nîst Firdovsî, çi gûyem ki zi porgûyî
Cihân begrifte vez efsâne hâlî kerd enbâneş

*Rakibim değil Firdevsî; ne diyeyim? Çok lafla
Doldurdu dünyayı efsaneyle; bir şey kalmadı kesesinde*

بدار الملکِ روم آرایشِ نو دادم از معنی
که ننگ آرد بخلاقِ معانی از صفاهانش

Be dâruľmulk-i Rûm ârâyîş-i nov dâdem ez ma'nî
Ki neng âred be ĥallâk-i me'ânî ez Sifâhâneş
*Yeni bir donanım verdim Rûm diyarına mânâ ile
Utandırır ta İsfahan'daki Hallâk-ı Maânî'yi bile*

من و فردوسی دار الملکِ روم و روضهء شیراز
مبارک باد بر سعدی ببستان و گلستانش

Men u firdovs-i dâruľmulk-i Rûm u rovze-yi Şîrâz
Mubârek bâd ber Sa'dî bustân u gulistâneş
*Rûm diyarının cennetindeyim ben; Şiraz'daki bahçe
Bostan'ı, Gülistan'ıyla mübarek olsun Sadî'ye*

نه رندست آنکه چون دم میزند از عالمِ وحدت
سیاحت نامه بنویسد نه حسبِ حالِ وجدانش

Ne rindest anki çon dem mîzened ez 'âlem-i vahdet
Siyâhatnâme benevîsed, ne hasb-i hâl-i vicdâneş
*Vahdet âleminde dem vuran kişi rint değil
Vicdanı seyahatname yazar, hasbihâl değil*

بنازم طبعِ حافظ را که طبعِ او دلِ عشقست
سراپا گفت و گویِ حالِ رندانست دیوانش

Benâzem tab'-i Hâfiz râ ki tab'-i û dil-i 'aşkest
Serâpâ goftugû-yi hâl-i rindânest dîvâneş
*Gıpta ederim Hafız'ın şairliğine; şairliği aşkın gönlü
Rintlerin hâl diliyle konuşmasıdır Divan'ının tümü*

مگوى حافظ كه او هم از نديمان خداوندست
دل او ساقىء عشق است و عقل از مى پرستانش

Megûy Hâfiz ki û hem ez nedîmân-i ħodâvendest

Dil-i û sâkîyi 'aşk est u 'akl ez meyperestâneş

Hafız deme; o da Yüce Tanrı'nın yakınlarından

Gönlü aşk sakisidir; akıl onun meyperestlerinden

جهان مى خندد از شوخىء طبع انورى الحق
چه شوخى ها کند از بهر ياران سخندانش

Cihân mîĥanded ez şûĥî-yi tab'-i Enverî elhak

Çi şûĥîhâ koned ez behr-i yârân-i soĥendâneş

Dünya güler Enverî'nin şairlikteki cesaretine

Ne şuhluk yapar gerçekten şair yarenlerine

کليم سحرسازست، او نه حکمت سنج و نه شاعر
که در اعجاز اندیشه يد بيضاست برهانش

Kelîm sihrsâzest; û ne hikmetsenc u ne şâ'ir

Ki der i'câz-i endîşe yed-i beyzâst burhâneş

Kelîm sihirbazdır; ne hikmetli söz sahibi ne şair

Düşüncesindeki mucizeye delil yed-i beyzasıdır

ظهیر است از يکى پاکیزه گویان سخن اما
اگر بودى خلاص از قيد فکر جامه و نانش

Zahîr est ez yekî pâkîzegûyân-i soĥen emmâ

Eger bûdî ĥelâs ez kayd-i fikr-i câme vu nâneş

*Zahîr'dir temiz sözlü şairlerden biri; hani
Üst baş, boğaz derdinden kurtulabilseydi*

ز جرّاریء خلاق معانی خود میپرس از من
که ترساند مدیح خویش را اول بهذیاننش

Zi cerrârî-yi hâllâk-i me'ânî hûd mepors ez men
Ki tersâned medîh-i hîş râ evvel be hezeyâneş
*Bana sorma Hallâk-ı Maânî'nin ağzı kalabalıklığın
Hezeyanlarıyla korkutur ilkin kendi övdüğünü*

زهی دولت که عرفی را مسلم شد در اندیشه
که با کلکش کند سجده لوای خان خانانش

Zihî devlet ki 'Orfî râ musellem şod der endîşe
Ki bâ kilkeş koned secde livâ-yi hân-i hânâneş
*Ne devlettir! Orfî'nin düşüncedeki yeri edilmiş kabul
Hanlar hanının sancağı secde eder kalemi önünde*

محصل سخت معجزگوي بی پرواست در معنی
که تحقیق آشنایی میکند با سهو اذعاننش

Muhassal saht mu'cizgû-yi bîpervâst der ma'nî
Ki tahkîk âşinâyî mîkoned bâ sehv-i iz'âneş
*Mânâda pervasız, mucize gibi söz eden biri
İz'anının yanılmasıyla aşinalık eder tahkiki*

هنوز از پردهء پندار ننهاده قدم بیرون

ز همت گشته مسلوب الرجا از فيض منانش

Henûz ez perde-yi pindâr nenhâde kadem bîrûn
Zi himmet gešte meslûbu'r-recâ ez feyz-i mennâneş

*Zan perdesinden atmamış henüz dışarı adımını
Himmetle Allah'ın feyzinden kesmiş ümidini*

باندک مایه قانع از تنک ظرفی و هم مغرور
سخن را منحصر داند بخود از نقص عرفانش

Be endek mâye kâni' ez tonok zarfî yu hem magrûr
Soĥen râ munhesir dâned be ĥod ez naks-i irfâneş

*Havsalası az; razı olur az şeye, hem aldanır
İrfanı eksik; şairliği kendine has tanır*

نه بسیار آرزو باید نه اندک همت آن کس را
که باشد در ترازوی حقیقت راست میزانش

Ne bisyâr ârizû bâyed ne endek himmet an kes râ
Ki bâşed der terâzû-yi hakîkat râst mîzâneş

*Ne çok arzu ne az himmet gerek kişiye
Hakikat terazisinin ayarı olursa yerinde*

بگفتم حسب حال نامداران سخن اما
سخن ناگفته ماند از خامیء مشکل پسندانش

Begoftem hasb-i hâl-i nâmdârân-i soĥen emmâ
Soĥen nâgofte mând ez ĥâmi-yi muşkilpesendâneş

Ünlü söz ustalarından bahsetmiş olsam da

Müşkülpesentlerin hamlığından laf kaldı yarıda

غرض نعتِ پیمبر بود ، ادا کردم کنون وقتست
بر آرد گر دلم دستِ دعا بر عرضِ رحمانش

Garaz na't-i peyember bûd, edâ kerdem, kunûn vaktest
Ber âred ger dilem dest-i du'â ber 'arş-i rahmâneş
Maksadım Peygamber'e naattı; yazdım; vaktidir şimdi
Gönlüm kaldırırrsa Rahman'ın arşına dua elini

شود تا تحفة العشاق نام این نظمِ دلکش را
میانِ قدسیان با اتفاقِ نعتِ خوانانش

Şeved Tuhfetu'l-'uşşâk nâm in nazm-i dilkeş râ
Miyân-i kudsiyân bâ ittifâk-i na'thânâneş
Tuhfetü'l-uşşâk olsun bu cazip manzumenin adı
Melekler arasında olsun naat okuyanların ittifakı

روان بادا بیک دم صد درود و صد سلام از حق
بروحِ پاکِ او هم بر روانِ جمله یارانش

Revân bâdâ be yek dem sed durûd u sed selâm ez Hak
Be rûh-i pâk-i û hem ber revân-i cumle yârâneş
Allah'ın yüz selamı, yüz esenliği olsun bir solukta
Onun temiz ruhuna, tüm dostlarının ruhuna.